

# Oglindirea în plan lingvistic a războiului ruso-ucrainean. Aspecte din social media și audiovizual

Maria Patricia Bodiu  
Studentă, Universitatea din Oradea

## Abstract

*This scientific paper follows how the phenomenon of the Russian-Ukrainian war is reflected in the language of Romanian and Ukrainian citizens according to the virtual, audio-visual space. In other words, people's rhetoric towards war and public figures is researched, the emphasis falling on semantic figures, exclamations, and keywords, all expressed in social media. Thus, with the help of the examples taken from the internet and language magazines, the dark image of the battle between Russia and Ukraine, what it means for the Ukrainian and Romanian nations, the way in which the language will be enriched with new terms and expressions full of impact and expressiveness; this image will be better defined in our minds.*

**Keywords:** lexical field, rhetoric, war, social media, audio-visual

## Introducere

Războiul presupune, fără doar și poate, o schimbare atroce, o „gaură neagră” spre o dimensiune a pierzaniei rațiunii, asimțirii, anormalului. Am ales să abordez modul în care acest fenomen sumbru se manifestă în conștiința poporului ucrainean, dar și român; pornind de la câteva gânduri și cugetări: „Am uitat oare trecutul istoric?”, „Nu ne mai amintim de bătăliile anterioare?”, „Suntem pioni într-un joc numit Al Treilea Război Mondial?”; căci, până la urmă, „un popor ce nu își cunoaște trecutul, este condamnat să îl repete” (Nicolae Iorga).

Modul în care acest termen se regăsește în *conversațiile* dintre oameni, *sensurile* diverse prin care aceștia traduc universul belic au constituit sursa mea de inspirație în ceea ce privește întocmirea acestei lucrări. Așadar, accentul cade în această lucrare pe *câmpul semantic al războiului*, prin modul în care acesta se manifestă lingvistic, atât offline (prin manifestații stradale, interviuri), cât și prin intermediul internetului, al audiovizualului.

Limbajul utilizat în legătură cu războiul ruso-ucrainean este diversificat, oamenii apelând la *interjecții*, *puncte de suspensie*, *semne de întrebare* și o *multitudine de adjective*, toate împletite cu sentimente puternice de groază, teamă și incertitudinea față de un viitor involburat. Diversitatea exprimării față de acest război regăsim cu atât mai mult în discursurile figurilor publice, ale reporterilor și ale scriitorilor de articole. Astfel, mediul online a devenit un spațiu colorat de imagini întunecate, de mărturii înfiorătoare și informații diverse, toate acestea construind un dialog fără sfârșit între cele două țări, cuprinse într-un joc în care una este doritoare de putere, iar cealaltă disperată după încheierea acestuia.

## 1. Războiul

### 1.1. Simbolistică

Războiul este simbolul vrajbei, al unei lupte aprige pentru putere, o pierdere de suflete: „Războiul este definit, din punct de vedere juridic, ca fiind o luptă

armată între state în scopul de a face să prevaleze un anumit interes sau punct de vedere” (Delbez 507). Sun Tzî îl percepe ca fiind „o problemă de importanță vitală pentru stat, domeniu al vieții și al morții, calea spre supraviețuire sau spre nimicire” (Tzî 31). Războiul este privit într-un alt mod de către Grossman, care-l definește drept „subterfugiu” determinat de o adâncire într-o lume liberă, „lipsită de minciună și compromisuri”, în care refacerea interioară se realizează odată cu părăsirea frontului. Această nevoie firească de libertate transpare într-o replică atribuită unui personaj din romanul *Viață și destin*: „Simțea că luptând împotriva germanilor [...] victoria împotriva lui Hitler ar putea fi considerată și o victorie asupra lagărelor morții, unde pieriseră mama, surorile și tatăl său” (Grossman 345).

În viziunea lui Tolstoi, războiul este un spectacol violent și inutil, al cărui pronunțat caracter homicid se răsfrânge asupra omului simplu care își sacrifică viața pentru împlinirea unor idealuri care nu-i aparțin:

Era neapărat nevoie ca milioanele de oameni, în mâna cărora se afla forța reală, soldații, care trăgeau cu pușca sau cărau provizii și armament, să consimtă a face voia acestor doi oameni, singuri și slabi, să fie determinați la aceasta de toate acele nenumărate complexe și felurite pricini. (Tolstoi 8)

Conform *Dicționarului de simboluri*,

Războiul, din care sentimentul general încă din Antichitate, moravurile contemporane și sporirea capacităților de autodistrugere fac imaginea unui flagel universal, a forței oarbe care triumfă, posedă un simbolism foarte important. (Chevalier, Gheerbrant 776)

Într-o oarecare măsură, războiul este mistificat, fiind asociat cu lupta dintre lumină și întuneric, iar în textele tradiționale creștine îl definesc ca pe o luptă interioară, sfântă; ceea ce este, pe de-o parte, absurd, întrucât „niciun război nu este sfânt”. Soustelle subliniază acest aspect simbolic al războiului: „soarta firească a unui luptător este aceea de a oferi victime zeilor, pentru ca după aceea să cadă răpus chiar el pe piatra de sacrificii. Atunci devine în cer un tovarăș al soarelui” (Chevalier, Gheerbrant 777).

## 1.2. Scop

Scopul războiului ruso-ucrainean poartă interpretări diverse, constituindu-se astfel un câmp semantic, lexical și un univers al ideilor complexe. Aceste aspecte pot fi regăsite în comunicatele de presă ale președintelui Ucrainei, dar și în cele ale președintelui României. Prin urmare, președintele Volodimir Zelenski accentuează scopul lipsit de umanitate al Rusiei:

Invazia Rusiei în Ucraina nu este doar o invazie, este începutul războiului împotriva Europei. Împotriva unității Europei. Împotriva drepturilor omului de bază în Europa. Împotriva tuturor regulilor de coexistență de pe continent. Împotriva faptului că statele europene refuză să împartă granițele cu forța. (Zelenski)

Urmărind declarațiile oferite de președintele României, Klaus Iohannis, putem contura o imagine mai concretă a scopului acestui război:

Rusia este agresorul, nu victima, cum încearcă să acrediteze Kremlinul, și întreaga planetă vede astăzi limpede acest adevăr incontestabil. România condamnă ferm agresiunea complet nejustificată, ilegală și neprovocată a armatei ruse împotriva Ucrainei, care pune în pericol nenumărate vieți omenești. (Pora)

Pentru a putea înțelege mai bine scopul sumbru al Rusiei în vederea acaparării Ucrainei, putem arunca o privire asupra articolului din revista „Dilema Veche”, scris de eseistul Andrei Cornea, care se exprimă în următorul fel față de fățișul interes ce a dus la declanșarea acestui război:

Sigur, dacă ne gândim la scopul lui vădit, de a reface imperiul Rus și dominația URSS asupra a cel puțin jumătate din Europa, în condițiile unei țări mult inferioare ca PIB principalilor rivali, pare o iluzie grandomană. Totuși, din punct de vedere al mijloacelor concrete de a lucra pentru atingerea scopului, Putin a procedat perfect rațional, consecvent pe timp de decenii și, calculându-și cu atenție fiecare pas, așa cum au notat mulți observatori. (Cornea)

Prin urmare, putem contura imaginea unui război brutal, cu efecte devastatoare asupra populației ucrainene, și nu numai; un război determinat de ură și obsesie nemărginită, toate acestea împletite cu un scop politic și lipsite de cel social.

### 1.3. Impact

Războiul a lăsat urme adânci în mintea și sufletele noastre. Fără doar și poate, Ucraina (victima principală) suferă deplin, iar în cor, alături de ea, întreaga lume. Zbuciumul cauzat de război se întrevide și în **cuvintele** oamenilor, care, căzând pradă unor evenimente neașteptate, își exprimă emoțiile, fricile și gândurile liber, atrăgând atenție asupra prezentului sumbru, pe care sunt siliți să îl trăiască. Fiecare articol poartă un titlu cu rezonanță puternică și tulburătoare: „*Un tată ucrainean își strânge puternic în brațe copiii*”, înainte de a-și lăsa familia pentru a merge la război” (Andreescu), „Războiul putinist *al sfârșitului lumii*” (Galambos) „Vremuri *excepționale*” (Șimonca), „*Războisau pace?*” (Horasangian), „Regresie, în căutarea purității:*autodetonare*” (Ghiu), „*Lumea deazi*” (Manole), „*Europa trezită de război*” (Priban), „*Teatru între război și politică*” (Banu), „*Europa în fel și chip*” (Manole), „Războiul este doar ‚eu‘ și niciun pic ‚tu‘” (Dragu), „*Barbarii erau deja pe-aici*” (Voinescu).

Așadar, putem identifica un limbaj expresiv, cuvinte-cheie cu mare impact emoțional folosite în titlurile articolelor, ca de exemplu: „arde”, cuvânt ce conturează imagistica decorului de război; în alt titlu, Europa preia identitate umană, se identifică cu întreaga populație de pe continentul european, fiind „trezită de război”, iar altul descrie războiul ca „sfârșit al lumii”, aducând pagubă, dezastru și distrugere totală.

Iaromira Popovici, redactorul revistei „Dilema veche” evidențiază imprevizibilul, ruptura de realitate, de normal, pe care războiul le-a pornit:

Lumea în care trăiam pînă să dea toate cele pomenite peste noi se profila ca una mai bună. Multe din cruzimile tinereții noastre fuseseră abolite. Toleranța părea să fi devenit principala caracteristică a cel puțin unei părți a lumii [...] Brusca, ne-am trezit într-o variantă a ei în care toate cele pomenite mai sus par subtilități. În care nu doar valorile, stabilitatea și bunăstarea ne sînt afectate, ci însăși viața omenească e pusă în pericol. În care supraviețuirea în sine e pusă sub semnul întrebării. (Popovici)

Această conștientizare a impactului pe care războiul îl are încă de la începutul declanșării lui ne face, precum Iaromira Popovici mărturisește în articolul ei, să observăm ororile: moartea unor oameni nevinovați; siliți să lupte fără inițiativă proprie, rachiuna vânjoasă dintre popoare și lipsa de umanitate. Toate acestea însă ne aduc un gram de înțelepciune și compasiune:

Fiindcă, e clar, trăim într-o lume nouă, mai dură și mai fără loc de egoisme: pentru că ce i se întâmplă vecinului tău nu-ți mai poate fi străin. Nu numai pentru că oricând ți s-ar putea întâmpla și ție, ci și pentru că depășește gradul admisibil al răului. Ceva în noi s-a schimbat și se schimbă pe zi ce trece. Devenim mai responsabili și mai conectați la ceilalți. După pandemia în care ne-am izolat, ne întoarcem dureros în lume, în comunitate. Ne dăm seama că fiecare dintre noi a devenit, brusc, responsabil pentru ceea ce ni s-ar putea întâmpla tuturor. (Popovici)

#### 1.4. Urmări

Urmările războiului pot fi definite încă de pe acum, prin sintagma des întâlnită în toate articolele din social media: „Lumea nu va mai fi la fel”. Această sintagmă o regăsim și în articolul lui Constantin Rudnițchi, „Economia după pandemie și după războiul din Ucraina. Ce știm acum”, pe lângă cuvinte cu însemnătate puternică, mai ales în zilele noastre, precum: *economie, pandemie, război*. Așadar, nu e greu să înțelegem faptul că pandemia și, ulterior, războiul au făcut ravagii pe plan economic: „Pandemia a arătat dependența economiei europene de cea chineză. Războiul din Ucraina a scos în evidență dependența Europei de materiile prime energetice din Rusia.”

Analizând mai atent declarațiile din mediul online, putem observa și schimbări majore din punct de vedere social, acestea fiind exprimate prin cuvinte cu afectivitate emoțională puternică: *nebunie, neputință, moarte, disperare*. Unele dintre acestea sunt cuvinte-cheie în articolul „Plânsul ranei” aparținând lui Cătălin Gomboș. El evocă imaginea afectivă a fiecărui om, martor sau spectator în fața războiului ruso-ucrainean, utilizând următoarea plasticitate în cuvinte:

Războiul e carnea celor spulberați în explozii, grămăjoare arse ce atîrnă în copaci și sînt întinse pe asfalt și pe trotuare, adunate într-o sacoșă de plastic de cineva care trebuie să facă și treaba asta. E mirosul. Greu, dulceag, grețos, îți dă senzația că ți se lipște de nări și de gît. E corul de strigăte ale celor care își caută rudele la locul unde a avut loc explozia. (Gomboș)

#### 2. Manifestarea războiului în conștiința poporului român și ucrainean

Războiul s-a impregnat puternic în conștiința întregii lumi, dar mai cu seamă în conștiința poporului românesc, fiind „vecin” cu cel ucrainean, își exprimă teama, neliniștea și zbuciumul interior, în special prin intermediul audiovizualului, fiindu-i solidar. Prin urmare, am cules câteva comentarii făcute de oameni pe internet la anumite articole, arătând astfel modalitatea de reflectare a războiului în conștiința ambelor popoare.

La articolul intitulat „Parabola lui Putin” aparținând scriitorului Cristian Tudor Popescu, comentariile românilor au transmis emoții puternice, compasiune nemăsurată și totodată frică față de necunoscutul zilei de mâine. Putem observa accentul pus asupra forței Rusiei, redată adesea prin cuvântul **putinism**. Acest cuvânt cu trimiteri spre liderul statului rus este folosit cu sens de ideologie, din aceeași familie cu nazismul și comunismul: „Începe un război decisiv între Europa unită și putinism”. Teamă față de războiul ruso-ucrainean este în unele cazuri „îmbrăcată în haina speranței”, prin aceasta unii oameni își exprimă siguranța față de invincibilitatea infinită a Rusiei: „Cred că Rusia nu are resursele necesare să deschidă un alt front, vestic” (Popescu).

Citind printre comentariile altor articole, precum cel al Luminiței Aldea „Un măscărici vinovat pentru morți...” Întrebare pentru putiniștii aflați sub acoperire: Ce trebuie să facă un președinte când îi este măcelărită țara?”; articol distribuit de Cristian Tudor Popescu în spațiul online, o mulțime de români au utilizat cuvântul *laudă*, făcând referire la rezistența poporului ucrainean în fața invadatorilor: „Nimeni nu are dreptul să invadeze, fără motiv, o altă țară – nicidecum să provoace un asemenea dezastru! Ucrainenii merită toată lauda pentru rezistența lor în fața invadatorilor”. Cu toate acestea, există și păreri opuse, pe care unii oameni și le-au exprimat în spațiul audiovizualului, pentru a întări ideea de „firesc” pe care rușii o înalță spre o așa-zisă glorie: „Credeti sincer că președintele Ucrainei a încercat pe căi diplomatice să-și salveze țara?” (Aldea).

Așadar, există o mulțime de păreri exprimate, fie pentru a susține un anumit popor, fie pentru a-l denigra pe altul, dar interesant este spectrul lingvistic utilizat, care se învârtă în jurul cuvântului de amplă semnificație: *război*. Acesta este asociat în comentariile românilor cu „măcelul” precum în scurtul articol „Ură pură”, aparținându-i, de asemenea, lui Cristian Tudor Popescu: „masacrul asupra persoanelor civile din Ucraina”, „Nu: Oprăști masacrul, ci: Hai să oprim masacrul!” (Popescu).

Sentimentele cele mai puternice de spaimă, neputință și ură le simte poporul ucrainean care, în aceste momente tulburătoare, este doar o victimă, dar una puternică, care luptă până la final. Modul în care aceștia privesc conceptul de „război” este autentic, întrucât îl trăiesc pe viu. Frica se întrevede în comentariile din mediul online, cele mai multe atașate la declarațiile președintelui lor: „Salvați-ne soldații din Azov!”, „Evacuați militarii din Azov!”, „Regiunea Kherson. O criză umanitară. Oamenii au nevoie de ajutor! [...] Oamenii sunt privați de apă potabilă, mâncare, acces la tratament și abia supraviețuiesc!”. Toate strigătele de ajutor se îndreaptă spre Volodimir Zelensky, iar cel mai des întâlnită sintagmă este „Salvați-ne!”, aceasta conturând imaginea reală a războiului.

Dincolo de toate aceste strigăte disperate, se regăsește susținerea supremă a poporului ucrainean pentru toți cei rămași în luptă, dar și admirația față de tot ce înseamnă țara lor. Această admirație se materializează prin expresiile: „Slavă Ucrainei!”, „Slavă președintelui Volodimir Zelensky!”. Cuvinte cu o conotație negativă precum *teroriști*, *tirani*, se repetă în fiecare comentariu. Impresionant însă este modul în care poporul ucrainean accentuează ideea de pace, pe care o regăsim în cadrul următorului comentariu:

Avem o cale diferită, un destin diferit fără teroriști și tirani. Scopul nostru este să creăm, nu să distrugem. Nu trebuie să ne lăsăm intimidati, pentru că avem ce ne trebuie, calea este bună și cu siguranță vom învinge! Slavă Ucrainei! (Zelensky)

### 3. Punctele de vedere ale persoanelor publice

Urmărind retorica ambelor popoare cu privire la războiul ruso-ucrainean, putem lua în considerare, în egală măsură, modul în care acest război se reflectă în conștiința președintelui Ucrainei, dar și în conștiința președintelui României. Analizând încă de la începutul războiului declarațiile președintelui Ucrainei, se poate observa o evoluție a modului de transmitere a informației către popor. La începutul războiului, respectiv data de 24 februarie, din punct de vedere lexical, în cadrul declarațiilor președintelui date în mediul online, cele mai utilizate cuvinte erau *atac*, *invazie*, *agresor*, *inamic*, *soartă*. Aceste

cuvinte introduse în fraze au conturat realitatea războiului și începutul a ceva tulburător:

*Soarta Europei se decide în Ucraina: dacă Putin nu primește o pensie decentă acum, merge mai departe. (Zelensky)*  
*Am îndemnat liderii UE-participanții la reuniunea extraordinară a Consiliului European să stea cot la cot cu Ucraina și să-l oprească pe agresor. (Zelensky)*  
*Dacă copiii se nasc deja în învelișuri, chiar și atunci când se desfășoară bombardamentul, atunci inamicul nu are nicio șansă în acest război civil incontestabil. (Zelensky)*  
*Astăzi Rusia a atacat întreg teritoriul Ucrainei. Invazia Rusiei în Ucraina nu este doar o invazie, este începutul războiului împotriva Europei. (Zelensky)*

Acestea sunt declarațiile de la începutul războiului, pe care președintele Ucrainei le-a oferit în mediul online. După cum putem observa, repetitivitatea termenului *război* face ca acesta să devină laitmotiv. Mai mult decât atât, din punct de vedere stilistic, declarațiile sunt încărcate de expresivitate, un exemplu în acest sens fiind asocierea poporului ucrainean cu un simbol al puterii: „Astăzi ucrainenii sunt un simbol al invincibilității” (Zelensky).

Declarațiile cele mai recente ale președintelui Ucrainei sunt însă încărcate de motivație, cuvintele sunt alese într-un alt mod, unul care să liniștească populația ucraineană încercată până în prezent de efectele devastatoare ale războiului. Așadar, avem de-a face cu fraze motivaționale, luminoase, în ciuda războiului care continuă până în ziua de azi. De data aceasta, regăsim cuvinte precum *restaurare*, *eliberare*, *sprijin*, *curaj*, acestea contribuind într-o mare măsură la o schimbare atât din punct de vedere lexical, cât și social față de război, precum în cazul acestor declarații:

*Vom restaura totul. Fiecare stradă din fiecare oraș. Fiecare casă, fiecare apartament. Ne vom direcționa toate eforturile spre a face acest lucru, cu ajutorul întregii lumi [...]. (Zelensky)*  
*Ne vom elibera pământul și oamenii. Și cu sprijinul și asistența pe care o primim, fără exagerare, din întreaga lume liberă, ar fi mai ușor. (Zelensky)*  
*Curajul este trăsătura noastră de caracter național. Astăzi, întreaga lume o vede și admiră eroismul ucrainenilor. (Zelensky)*

Declarațiile oficiale ale președintelui României, Klaus Iohannis, portretizează lingvistic și simbolic, în egală măsură cu cele ale președintelui Ucrainei, retorica războiului, universul belic, care are efecte și asupra țării noastre. Termenii și sintagmele alese accentuează forța războiului, dar și măsurile luate cu privire la evitarea acestuia pe teritoriul țării noastre: „Ultimele evoluții afectează grav securitatea europeană”, „se impune întărirea securității cibernetice”.

Ideea de solidaritate este și ea prezentă în declarații, exprimată prin cuvântul *sprijin*, iar alte cuvinte și sintagme, precum *democrație*, *respectarea drepturilor omului*, *stat de drept* constituie un câmp lexical al idealului politic: „Uniți, vom apăra valorile și principiile care ne unesc și ne inspiră: democrația, respectarea drepturilor omului și statul de drept” (Iohannis).

#### **4. Manifestări publice în plan lingvistic față de război**

În urma izbucnirii războiului, o mulțime de oameni au mărșăluit împreună pentru a protesta și a cere pace. *Pacea*, pe lângă cuvântul *război*, devine un laitmotiv în comunicare. Prin urmare, manifestațiile stradale poartă, din punct

de vedere lingvistic, următoarele embleme: „Nu vrem războiul acesta, vrem pace!” (Redacția Observator)

Scandările protestatarilor din întreaga lume, pe lângă cea menționată anterior, au constatat într-un singur cuvânt: *libertate*, alteori în fraze întregi, accentuând astfel nevoia acestui sentiment: „Vrem ca țara noastră să rămână *independentă* și nimeni să nu ne între pe teritoriu și să ne spună ce avem de făcut. Acesta este mesajul nostru”. Cuvântul *independentă* este aici sinonimul pentru *pace*, conferind astfel mesajului expresivitate.

Tot în cadrul canalelor online putem regăsi, de asemenea, ca urmare a propagandei, diferite expresii ce contextualizează ideea războiului, dându-i o nuanță critică din punct de vedere lingvistic. Astfel de exemple, le regăsim în cadrul metaforelor împrumutate din limba engleză și traduse în limba franceză și română referitoare la fenomenul războiului ruso-ucrainean. Aceste exemple ne sunt atent oferite de către Rodica Zafiu, în articolul „Ferma de troli”, în cadrul căruia dânsa selectează o serie de sintagme românești ce cuprind aceste formule metaforice:

- *fermă de troli* – *O fermă de troli* ruși, care se dădea drept organizație nonprofit de știri” (g4media.ro), operațiunile *fermelor de troli* ale Rusiei și Iranului” (digi24.ro), „războiul dus de Vladimir Putin împotriva Ucrainei este susținut pe Internet de *o fabrică de troli*; (adevarul.ro)
- *uzină de troli* (specularea faptului că *uzina de troli* plătea cash); (evz.ro)
- *armată de troli* (clădirea a fost identificată ca sediul *armatei de troli*, unde sute de bloggeri plătiți lucrează non-stop. (hotnews.ro)

Astfel, conform Rodicăi Zafiu, termenii *fermă*, *fabrică* și *uzină* sunt utilizați pentru a denumi „grupul organizat și finanțat pentru a răspîndi informații parțiale și chiar false și opinii favorabile finanțatorilor”. În ceea ce privește expresia „*armatei de troli*”, aceasta poate fi definită, după cum spune lingvista Rodica Zafiu, „metaforă ce sugerează amploarea războiului, privindu-l în mod global, ca mijloc de acțiune a unei puteri politice.”

Filtrându-ne atenția însă asupra termenului mediatizat *troll*, acesta apare în numeroase articole de pe internet cu sensul de

*internaut* care intervine în discuțiile online susținând opinii provocatoare și manifestând atitudini agresive, în răspăr cu părerile dominante ale grupului, cu intenția de a irita, de a provoca reacții emoționale, adesea din simpla plăcere de a stîrni zizanie. Sensul acesta este în continuare asociat cu cel tradițional: „*troll* – personaj din folclorul scandinav”, dar cu sens comic, denumind astfel omul ce caută să aducă informații false, cu scopul de a stârni sentimente întunecate. (Zafiu)

Din punct de vedere lingvistic, vedem și o manifestare mondială a unor sintagme, pe care tot doamna Rodica Zafiu o prezintă succint în cadrul unui alt articol, intitulat „Fără cuvinte”. Dânsa accentuează termenul lingvistic *eufemism*, dar politic, utilizat cu scopul de „a prezenta într-o formă atenuată realități brutale și pentru a justifica propriile acțiuni”. Câteva exemple de eufemisme politice: *operațiunea militară specială*, ce înlocuiește termeni ca *invazie* și *război*, iar *forțele de descurajare* evitând referirea la *arme nucleare* (Zafiu).

#### 4.1. Ipoteze concretizate în plan lingvistic

O ipoteză celebră intitulată „Sapir-Whorf”, este cea, care conform Laurei Cuțitaru, se bazează pe modul în care vorbitorii unei limbi privesc conceptul de lume, iar „înlocuirea unor cuvinte cu altele, nu se petrece întotdeauna în

mod natural, prin evoluția firească a limbii, ci prin intervenția voluntară a omului” (Cuțitaru).

Astfel, pornind de la acest concept, putem privi eufemismele politice referitoare la războiul ruso-ucrainean, ca indicatoare spre o demascare a unei realități ascunse de ochii lumii, indicând o forță extremă a unui regim dictatorial. (Zafiu 170)

În egală măsură, regăsim o eliminare a hiperbolelor și redarea unor cuvinte cu sens real pentru situația actuală: *crimă, moarte, suferință, frică*, trimițând spre un cuvânt de o expresivitate puternică: *eroism*, puternic valorificat în vocabularul curent, făcând trimitere la rezistența celor prinși în luptă spre o pace deplină.

## 4.2. Gânduri

Sunt o mulțime de gânduri cu privire la războiul ruso-ucrainean înșirate în mass-media și în spațiul audiovizualului prin declarații, comentarii și proteste. Cuvintele sunt însoțite de o frământare aparte, iar frazele nu sunt afirmativ formulate, ci mai degrabă interogativ, accentuând retorica acestui fenomen sumbru numit război:

„Cum să-i despați pe unii de alții?”

„Să tai în carne vie?”

„Dar cum să-l împarți pe Gogol?”, „El e clasic rus sau ucrainean?”

„Și cum să ne împărțim rușinea comună - istoria noastră monstuoasă?”

„Cum să deosebești un naționalist de o victimă a naționalismului?” (Șişkin)

Acestea sunt câteva exemple de întrebări retorice care, cel mai probabil, nu vor primi vreun răspuns niciodată. Exagerarea pe care o conferă sintagma *a tăia în carne vie* nu mai poartă nuanțe extreme, ci definește realitatea imediată, iar balanța între *rusși ucrainean* devine o antiteză puternică. Nemaivorbind de faptul că sintagma *istoria noastră monstuoasă* transmite un mesaj puternic, un semn puternic de atenționare, aceasta devine și o metaforă plasticizantă ce conduce la câmpul lexical al războiului, constituit de data aceasta din adjective precum: *monstruos, dezgustător, dezastruos*.

## 5. Efectele schimbărilor sociale, politice, emoționale ale războiului ruso-ucrainean prevăzute în plan lingvistic

Efectele războiului au lăsat urme adânci în sufletele oamenilor, iar acest zbucium și această stare de neliniște continuă se transpune și prin intermediul cuvintelor și al frazelor frecvent folosite de oameni. Astfel, precum regăsim într-un articol publicat în mediul online, cuvinte cu frecvență redusă ca *sacrificiu, luptă, patrie* (Observator cultural) se regăsesc acum în vocabularul de zi cu zi al oricărei persoane. Triste sunt însă concluziile la care s-a ajuns, precum Andrei Pleșu ni le prezintă, reducând întreaga sferă lexicală ce înconjoară cuvântul *război* la denumiri de amplă valoare morală, care, într-un fel sau altul, descriu lingvistic o

ideologie zoologică: „Zoologia lumii pare să se fi redus la două specii: fiare fără ‚prejudecăți‘ și iepuri zglobii, triburi mereu îndreptățite și ‚elite înțeleghătoare‘, cu reacții ‚juste‘, dar ineficiente. Eu, unul, nu prea mai îmi fac mari iluzii...” (Pleșu).

Așadar, cuvântul *fiară*, sinonim cu *brută*, este utilizat de oameni ca o normalitate a limbii, definind în totalitate o specie umană aparte. Analizând însă în detaliu retorica folosită de cetățenii ucraineni, prin intermediul comentariilor de la postările președintelui Volodimir Zelensky, regăsim impactul lăsat de război în conștiința poporului: „Nici nu mai vreau să aud cuvântul Rusia!”, „Arată ca un film de groază!”, „Simțim durere în suflet pentru copiii plecați dintre noi în ceruri, iar Patria mamă avea atâta nevoie de ei în construirea viitorului” (Zelensky).

Prin urmare, în urma cercetării făcute, reiese faptul că fenomenul războiului ruso-ucrainean s-a impregnat puternic în conștiința poporului ucrainean, dar și în cea a poporului român. Fără doar și poate, sintagmele și cuvintele utilizate de oameni în mediul online sunt de o puternică expresivitate: figuri de stil, asocieri imprevizibile de cuvinte, exclamații și întrebări retorice. În ceea ce privește exprimarea persoanelor publice, președinții ambelor popoare care reflectă asupra acestui fenomen belic folosesc sintagme încurajatoare, iar lingviștii și scriitorii de articole în revistele de specialitate descriu, prin asocieri lingvistice și expresive, lexicul specific acestei tematici.

### Bibliografie

- Aldea, Luminița. „Un măscărici vinovat pentru morți... ‘ Întrebare pentru putiniștii sub acoperire: Ce trebuie să facă un președinte când îi este măcelărită țara?’”. *Republica*. [https://republica.ro/zun-mascarici-vinovat-pentru-morti-intrebare-pentru-putinistii-sub-acoperire-ce-trebuie-sa-faca-un-presedinte?fbclid=IwAR23Dkq8geRPS5I\\_2hpYLLaz4NMCSOTpfJ\\_MeMfEd9X8frk7bEwu1yRQ74&fs=e&s=cl](https://republica.ro/zun-mascarici-vinovat-pentru-morti-intrebare-pentru-putinistii-sub-acoperire-ce-trebuie-sa-faca-un-presedinte?fbclid=IwAR23Dkq8geRPS5I_2hpYLLaz4NMCSOTpfJ_MeMfEd9X8frk7bEwu1yRQ74&fs=e&s=cl).
- Andreescu, Larisa. „Imagini sfâșietoare: Un tată ucrainean își strânge puternic în brațe copiii, înainte de a-și lăsa familia pentru a merge la război”. *Observator Cultural*. <https://observatornews.ro/extern/imagini-sfasietoare-un-tata-ucrainean-isi-strange-puternic-in-brate-copiii-inainte-de-asi-lasa-familia-pentru-a-merge-la-razboi-460521.html>.
- Banu, George. „Teatru între război și politică”. *Observator Cultural*, nr. 1107. <https://www.observatorcultural.ro/articol/teatrul-intre-razboi-si-politica/>.
- Chevalier, J., Gheerbrant, A. *Dicționar de simboluri*. Iași: Editura Polirom, 2009.
- Cornea, Andrei. „Imprevizibilul”. *Dilema Veche*, nr. 934. [https://dilemaveche.ro/sectiune/editoriale\\_opinii/situatiunea/imprevizibilul-634242.html](https://dilemaveche.ro/sectiune/editoriale_opinii/situatiunea/imprevizibilul-634242.html).
- Cristian Tudor Popescu. „Ură pură”, articol publicat pe data de 14.03.2022. <https://www.facebook.com/CTPopescu>.
- Cristian Tudor Popescu. „Parabola lui Putin”, articol publicat pe data de 23.04.2022. <https://www.facebook.com/CTPopescu>.
- Cuștaru, Laura. „Despre eufemisme”. *Dilema Veche*. <https://dilemaveche.ro/sectiune/la-fata-timpului/despre-eufemisme-632986.html>.
- Delbez, L. *Les principes generaux du droit international public*. Vol. III. Paris: Editura Librairie générale de droit et de jurisprudence, 1964.
- Dragu, Roxana. „Războiul este doar ‚eu‘ și nici un pic ‚tu‘ – artiștii și galeriile în timp de război”. *Dilema Veche*, nr. 950. <https://dilemaveche.ro/sectiune/societate/efectul-de-ecou/razboiul-este-doar-eu-si-nici-un-pic-tu-638974.html>.
- Galambos, Eva. „Războiul putinist al sfârșitului lumii”. *Observator Cultural*, nr. 1099. <https://www.observatorcultural.ro/articol/razboiul-putinist-al-sfirsitului-lumii/>.

- Ghiu, Bogdan. „Regresie în căutarea purității: autodetonare”. *Observator Cultural*, nr. 1103. <https://www.observatorcultural.ro/articol/regresie-in-cautarea-puritatii-o-autodetonare/>.
- Gomboș, Cătălin. „Plinșetul ranei”. *Dilema Veche*, nr. 938. <https://dilemaveche.ro/sectiune/tema-saptamanii/plinsetul-ranei-634376.html>.
- Grossman, V. *Viață și destin*. Iași: Editura Polirom, 2010.
- Horasangian, Bedros. „Război sau pace?”. *Observator Cultural*, nr. 1098. <https://www.observatorcultural.ro/articol/razboi-sau-pace-cum-se-poate-opri-razboiul/>.
- Iohannis, Klaus. Declarație de presă online, 01.05.2022. <https://www.facebook.com/search/top?q=klaus%20iohannis>.
- Manole, Cristina. „Europa în fel și chip”. *Observator Cultural*, nr. 1110. <https://www.observatorcultural.ro/articol/europa-in-fel-si-chip/>.
- Manole, Cristina. Lumea de azi”. *Observator Cultural*, nr. 1104. <https://www.observatorcultural.ro/articol/lumea-de-azi/>.
- Pleșu, Andrei. „Situățiunea”. *Dilema Veche*, nr. 935. <https://dilemaveche.ro/sectiune/editoriale-si-opinii/situatiunea/situatiunea-634282.html>.
- Popovici, Iaromira. „O lume mai grea”. *Dilema Veche*, nr. 939. <https://dilemaveche.ro/sectiune/societate/o-lume-mai-grea-634414.html>.
- Pora, Andreea. „România vs. Europa & SUA. Distanța de la ‚condamnăm cu fermitate’ la ‚Putin, cu mâinile pătate de sânge’”. *Europa Liberă*. <https://romania.europalibera.org/a/romania-atitudine-razboi-ucraina/31734486.html>.
- Priban, Jiri. „Europa trezită de război”. *Observator Cultural*, nr. 1107. <https://www.observatorcultural.ro/articol/europa-trezita-de-razboi/>.
- Redacția Observator. „Proteste în toată lumea după ce Rusia a atacat Ucraina: ‚Nu vrem războiul acesta, vrem pace!’”. *Observator Cultural*. <https://observatornews.ro/extern/proteste-in-toata-lumea-dupa-ce-rusia-a-atacat-ucraina-nu-vrem-razboiul-acesta-vrem-pace-460364.html>.
- Rudnițchi, Constantin. „Economia după pandemie și după războiul din Ucraina. Ce știm acum”. *Dilema Veche*, nr. 937. <https://dilemaveche.ro/sectiune/editoriale-si-opinii/pe-ce-lume-traim/economia-dupa-pandemie-si-dupa-razboiul-din-634360.html>.
- Șimonca, Ovidiu. „Vremuri excepționale”. *Observator Cultural*, nr. 1099. <https://www.observatorcultural.ro/articol/vremuri-exceptionale/>.
- Șișkin, Mihail. „Viitorul ucrainean al Rusiei”. *Observator Cultural*, nr. 716. <https://www.observatorcultural.ro/articol/viitorul-ucrainean-al-rusiei-2/>.
- Tolstoi, L. *Război și pace*. Vol. III. București: Editura Univers, 1985.
- Tzî, S. *Arta războiului*. București: Editura Militară, 1976.
- Voinescu, Sever. „Barbarii erau deja pe-aici”. *Dilema Veche*, nr. 871. <https://dilemaveche.ro/sectiune/editoriale-si-opinii/tilc-show/barbarii-erau-deja-pe-aici-631730.html>.
- Zafiu, Rodica. „Fără cuvinte”. *Dilema Veche*, nr. 934. <https://dilemaveche.ro/sectiune/editoriale-si-opinii/pe-ce-lume-traim/fara-cuvinte-634237.html>.
- Zafiu, Rodica. „Ferma de troli”. *Dilema Veche*, nr. 939. <https://dilemaveche.ro/sectiune/editoriale-si-opinii/pe-ce-lume-traim/ferma-de-troli-634429.html>.
- Zafiu, Rodica. *Despre diversitate stilistică în limba română actuală*. București: Editura Universității din București, 2001.
- Zelensky, Volodimir. Declarație online postată la data de 02.03.2022. <https://www.facebook.com/zelenskiy.official>.
- Zelensky, Volodimir. Declarație online postată la data de 04.03.2022. <https://www.facebook.com/zelenskiy.official>.

|                                                                                                                                                           |            |             |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|-------------|
| Zelensky, Volodimir. Declarație online postată<br><a href="https://www.facebook.com/zelenskiy.official">https://www.facebook.com/zelenskiy.official</a> . | la data de | 12.05.2022. |
| Zelensky, Volodimir. Declarație online postată<br><a href="https://www.facebook.com/zelenskiy.official">https://www.facebook.com/zelenskiy.official</a> . | la data de | 14.05.2022. |
| Zelensky, Volodimir. Declarație online postată<br><a href="https://www.facebook.com/zelenskiy.official">https://www.facebook.com/zelenskiy.official</a> . | la data de | 15.03.2022. |
| Zelensky, Volodimir. Declarație online postată<br><a href="https://www.facebook.com/zelenskiy.official">https://www.facebook.com/zelenskiy.official</a> . | la data de | 24.02.2022. |
| Zelensky, Volodimir. Declarație online postată<br><a href="https://www.facebook.com/zelenskiy.official">https://www.facebook.com/zelenskiy.official</a> . | la data de | 25.02.2022. |
| Zelensky, Volodimir. Declarație online postată<br><a href="https://www.facebook.com/zelenskiy.official">https://www.facebook.com/zelenskiy.official</a> . | la data de | 26.02.2022. |
| Zelensky, Volodimir. Declarație online postată<br><a href="https://www.facebook.com/zelenskiy.official">https://www.facebook.com/zelenskiy.official</a> . | la data de | 28.02.2022. |